

Qytetaria mjedisore në fokus

Një broshurë me ide praktike për mësuesit mbi qytetarinë mjedisore

Edukimi mjedisor qytetar në fokus

Kjo broshurë është mbështetur në punën e COST Action ENEC - Rrjeti Evropian për Qytetarinë Mjedisore (CA16229) i mbështetur nga COST (Bashkëpunimi Evropian në Shkencë dhe Teknologji).

COST (Bashkëpunimi Evropian në Shkencë dhe Teknologji) është një strukturë pan-Evropiane Ndërqeveritare. Misioni i tij është të mundësojë zhvillime shkencore dhe teknologjike, të cilat çojnë në koncepte dhe produkte të reja dhe në këtë mënyrë të kontribuojnë në forcimin e kapaciteteve kërkimore dhe inovative të Evropës..

Funded by the Horizon 2020 Framework Programme of the European Union

**European Network for
Environmental Citizenship**

Cost Action CA16229

Institucioni përgjegjës për grantin

ISBN: 978-9963-9275-7-9

Referenca:

ENEC Consortium (2019). *Education for Environmental Citizenship In Focus*. Lemesos, Cyprus: European Network for Environmental Citizenship – ENEC Cost Action.

Kjo broshurë bazohet në kapitullin e librit:

Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Paraskeva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

Fotografitë:

Nga Shutterstock

Kjo broshurë është falas. Ripërdorimi është i autorizuar me kusht që burimi të përmendet. Mund të përdoret për qëllime edukative me referencë të përshtatshme.

Përgjegjës për përkthimin në shqip:

Nevila Xhindi

Juljana Bilbilaj

Enis Sokoli

Përmbajtja

Parathënie	6
Prezantimi	7
Përkufizimi I EEC	9
Modeli I EEC	10
Konceptet kryesore	11
Agjentët e ndryshimit	11
Zgjidhja e problemeve mjedisore	11
Parandalimi i problemeve mjedisore	11
Arritja e qëndrueshmërisë	12
Marrëdhënie e shëndetshme me natyrën	12
Të drejtat dhe detyrat e mjedisit	12
Shkaqet strukturore	13
Pjesëmarrja qytetare	13
Drejtësi brenda gjeneratave	13
Drejtësi ndër-gjeneruese	14

Qasja pedagogjike e EEC	15
Studimi	16
Planifikimi i veprimeve	17
Pjesëmarrja qytetare	18
Rrjetëzimi dhe shkëmbimi sipas shkallëve	19
Ruajtja e ndryshimeve mjedisore dhe sociale	20
Vlerësimi dhe Reflektimi	21
Qasja pedagogjike e EEC	22
Referenca	23
Falenderime	24
Komiteti drejtues I ENEC	26

Parathënie

Edukimi mjedisor qytetar është thelbësor për suksesin e çdo politike mjedisore. Zhvillimi i qëndrueshëm, një ekonomi rrethore, një ekonomi me karbon të ulët dhe një ekonomi bio kërkojnë një angazhim efektiv të qytetarëve. Qytetarëve u është bërë thirrje të adoptojnë qëndrime dhe sjellje mjedisore, të bëjnë zgjedhje jeshile, të rrisin pjesëmarrjen qytetare dhe të jenë të vetëdijshëm dhe të zbatojnë të drejtat dhe detyrat e tyre mjedisore.

Arsimi luan një rol kryesor në formimin e qytetarëve të ardhshëm mjedisorë; askush nuk lind një qytetar mjedisor, por gjithkush mund të bëhet i tillë me arsim.

Kriza mjedisore bashkëkohore me ndryshimin e klimës, humbjen e biodiversitetit, ndotjen e ajrit dhe të gjitha problemet e tjera mjedisore lokale dhe globale kërkojnë një arsim të aftë për të fuqizuar qytetarët mjedisor.

Qasja pedagogjike e Edukimit Mjedisor Qytetar është një propozim i tillë i krijuar për të promovuar Edukimin Mjedisor Qytetar siç përcaktohet nga Rrjeti Evropian për Qytetari Mjedisore (2018a). Sigurisht, ka qasje të tjera që mund të kontribuojnë gjithashtu në këtë drejtim.

Qëllimi i "Edukimit Mjedisor Qytetar në Fokus" është të paraqesë idetë themelore të kësaj qasjeje për arsimtarët dhe mësuesit. Shpresojmë që arsimtarët do ta shohin të dobishëm.

Dr Andreas Ch. Hadjichambis

*Kryetar
European Network for
Environmental Citizenship
ENEC Cost Action CA16229*

Prof Pedro Reis

*ZV.Kryetar
European Network for
Environmental Citizenship
ENEC Cost Action CA16229*

Prezantimi

Në çfarë lloj mjedisi do të jetojnë fëmijët tanë nesër? Përgjigja e kësaj pyetje kryesisht përfshin dimensionin e arsimit. Lloji i edukimit që ne u ofrojmë fëmijëve tanë sot do të formësojë shumë mjedisin e tyre në të ardhmen; ky ambient do të jetë në duart e tyre dhe mënyra e administrimit të tij varet nga edukimi që ne u japim atyre sot.

Qytetaria mjedisore është një koncept kyç në vizionin për zhvillimin e qëndrueshëm dhe një botë të qëndrueshme. Për herë të parë kemi një përcaktim të dakorduar të qytetarisë mjedisore; pasi më shumë se 120 akademikë, studentë dhe studiues, që përfaqësojnë 37 vende të Rrjetit Evropian të Qytetarisë Mjedisore kanë përcaktuar qytetarinë mjedisore si:

'Sjellja e përgjegjshme mjedisore e qytetarëve që veprojnë dhe marrin pjesë në shoqëri si agentë të ndryshimit në sferën private dhe publike, në shkallë lokale, kombëtare dhe globale, përmes veprimeve individuale dhe kolektive, në drejtim të zgjidhjes së problemeve bashkëkohore mjedisore, parandalimit të problemeve të reja mjedisore, qëndrueshmërisë dhe zhvillimit të një marrëdhënie të shëndetshme me natyrën. "Qytetaria mjedisore" përfshin ushtrimin e të drejtave dhe detyrave mjedisore, identifikimin e shkaqeve themelore strukturore të degradimit të mjedisit dhe problemeve mjedisore, si dhe zhvillimin e një mjedisi të qëndrueshëm, zhvillimin e gatishmërisë dhe kompetencave për angazhim kritik dhe aktiv dhe pjesëmarrjen qytetare për të adresuar ato shkaqe strukturore, duke vepruar individualisht dhe kolektivisht brenda mjeteve demokratike, dhe duke marrë parasysh drejtësinë ndër-brezore dhe ndër-gjeneruese (ENEC, 2018a)'.

Sistemet arsimore dhe shkollat mund të kontribuojnë shumë në fuqizimin e të rinjve për t'u bërë qytetarë aktivë, pjesëmarrës dhe përgjegjës të mjedisit.

Pika fillestare e Rrjetit Evropian për Qytetarinë e Mjedisit dhe Edukimin për Qytetarinë e Mjedisit ishte që sistemet arsimore dhe shkollat duhet të kenë fuqizimin ndaj nënshtetësinë mjedisore si një nga misionet e tyre kryesore. Kjo kërkon që studentët tanë të jenë të vetëdijshëm dhe të kuptojnë ndikimin e vendimeve të tyre dhe sfidat mjedisore me të cilat përballen si dhe të jenë në gjendje të njohin aftësitë e tyre dhe si këto aftësi mund të rezultojnë në ndryshime të mjaftueshme mjedisore dhe sociale. Për të qenë në gjendje ta bëjnë këtë, ata duhet të pajisen me njohuritë, aftësitë, qëndrimet, kompetencat dhe sjelljet e nevojshme. Edukimi për Qytetarinë e Mjedisit kërkon të edukojë ata qytetarë mjedisorë që të fitojnë këto karakteristika.

Qasja pedagogjike për Edukimin Mjedisor Qytetar është një propozim në këtë drejtim. Kjo po propozohet si një mjet gjithëpërfshirës për frymëzimin e Edukimit Mjedisor Qytetar. "Edukimi Mjedisor Qytetar në Fokus" paraqet qasjen pedagogjike të Edukimit Mjedisor Qytetar në një format laik siç përshkruhet nga Hadjichambis & Paraskeva-Hadjichambi (2020).

Qasja rekomandon elemente specifike si faza dhe hapa, por nuk është e detyrueshme të ndiqni të gjitha, ose të aplikohen në një rend të veçantë linear. Në varësi të problemit mjedisor në studim, nivelit të arsimit (p.sh. fillor ose të mesëm) dhe mjedisit arsimor (psh. zyrtar ose joformal), mund të bëhen diferencimet dhe adaptimet e nevojshme. Ne i ftojmë mësuesit të përpiqen të zbatojnë dhe vlerësojnë aspektet e kësaj qasjeje pedagogjike.

Në fillim, modeli EEC ilustron përkufizimin e Edukimit Mjedisor Qytetar. Në faqet në vijim janë paraqitur disa koncepte themelore të këtij përkufizimi (ENEC, 2018b) siç janë 'agjentët e ndryshimit', 'zgjidhja e problemeve mjedisore', 'parandalimi i problemeve mjedisore', 'arritja e qëndrueshmërisë', 'marrëdhënia e shëndetshme me natyrën', 'të drejtat dhe detyrat e mjedisit', 'shkaqet strukturore', 'pjesëmarrja qytetare', 'drejtësia ndër-brezore' dhe 'drejtësia ndër-gjeneruese'. Më pas, ne ilustrojmë fazat kryesore dhe hapat e qasjes pedagogjike dhe përshkruajmë shembuj dhe ide specifike kudo që të jetë e mundur.

Shpresojmë se kjo do të ndihmojë në formimin e një bote më të qëndrueshme.

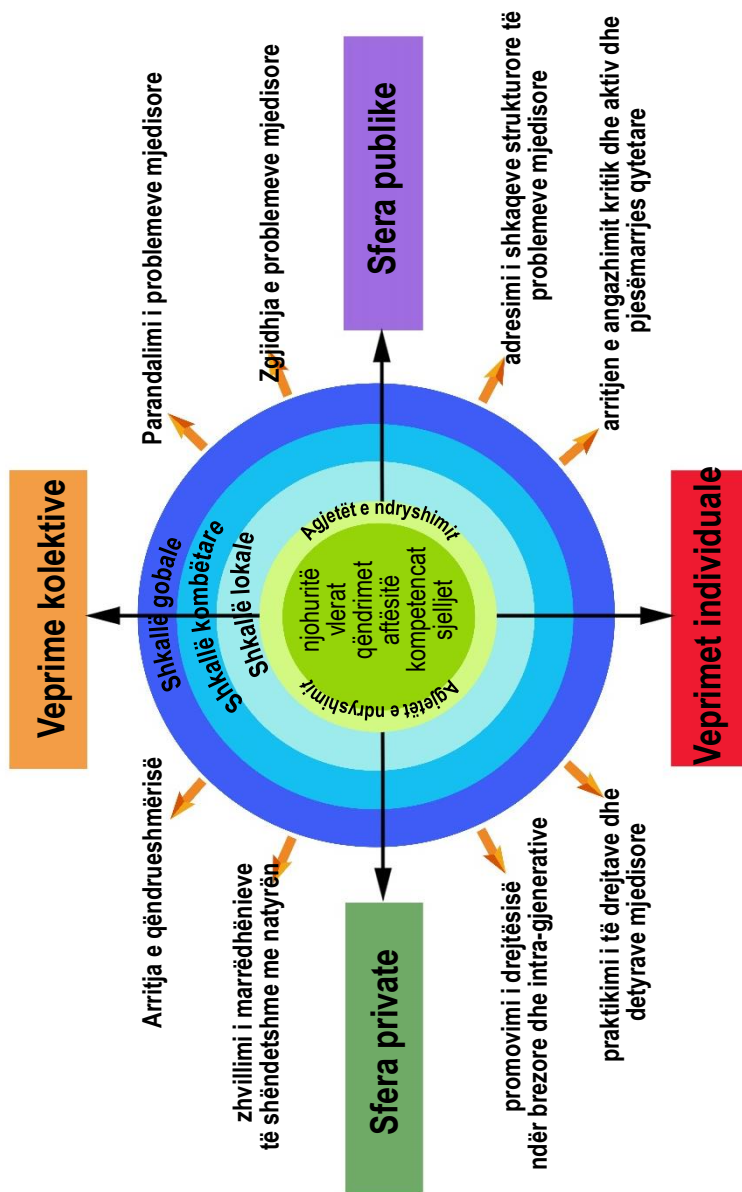
Përkufizimi i EEC

Edukimi mjedisor qytetar (EEC) përcaktohet si lloji i edukimit i cili kultivon një njohuri koherente dhe adekuate, si dhe aftësitë, vlerat, qëndrimet dhe kompetencat e nevojshme me të cilat duhet të pajiset një qytetar mjedisor, me qëllim që të mund të veprojë dhe të marrë pjesë në shoqëri si agent i ndryshimit në sferën private dhe publike, në shkallë lokale, kombëtare dhe globale, përmes veprimeve individuale dhe kolektive, në drejtim të zgjidhjes së problemeve bashkëkohore mjedisore, duke parandaluar krijimin e problemeve të reja mjedisore, në arritjen e qëndrueshmërisë, si dhe në zhvillimin e një marrëdhënie të shëndetshme me natyrën.

Edukimi mjedisor qytetar (EEC) është i rëndësishëm për të fuqizuar qytetarët për të ushtruar të drejtat dhe detyrat e tyre mjedisore, si dhe për të identifikuar shkaqet themelore strukturore të degradimit mjedisor dhe problemet mjedisore, të zhvillojnë gatishmërinë dhe kompetencat për angazhim kritik dhe aktiv dhe pjesëmarrje qytetare për të adresuar ato shkaqe strukturore, duke vepruar individualisht dhe kolektivisht brenda mjeteve demokratike dhe duke marrë parasysh drejtësinë ndër- dhe brenda gjeneratave (ENEC, 2018b).

Përkufizimi i EEC-së mund të vizualizohet në modelin e EEC-së.

Duhet sqaruar se pozicioni i secilës dalje (shigjetat portokalli) në Modelin EEC nuk ilustron marrëdhëniet e tij me dimensionet, sferat dhe peshoren e veprimeve.

Agjentët e ndryshimit:

Në kemi nevojë, si kurrë më parë, për qytetarë mjedisorë që kanë gatishmëri dhe janë në gjendje të sjellin ndryshime në mjedis dhe në shoqëri për të mirën e planetit tonë. Agjentë të ndryshimit janë ata qytetarë që mund të veprojnë si katalizatorë të ndryshimit, të cilët marrin pjesë në vendimmarrje dhe veprojnë si edukatorë për bashkëmoshatarët e tyre dhe për të rriturit.

Zgjidhja e problemeve mjedisore:

Është e vërtetë që problemet e tanishme mjedisore janë të vështira për t'u zgjidhur. Problemet aktuale mjedisore:

- kanë nevojë për zgjidhje të menjëhershme
- karakterizohen nga kompleksiteti
- kanë komponentë mjedisorë, ekonomik dhe social
- dhe kanë dimensione lokale, kombëtare dhe globale.

Qytetarët mjedisorë janë qytetarë të aftë për të kontribuar në zgjidhje të problemeve ekzistuese mjedisore.

Parandalimi i problemeve mjedisore:

Jeta jonë e përditshme ndikon në mjedis. Çdo ditë, shumë nga vendimet tona dhe shumë nga veprimet tona, kanë një ndikim në mjedis dhe mund të çojnë në probleme të reja mjedisore. Qytetarët e mjedisit janë qytetarët që kontribuojnë në parandalimin e problemeve të reja mjedisore.

Arritja e qëndrueshmërisë:

Qëndrueshmëria është procesi i ruajtjes së ndryshimit në një mjedis të ekuilibruar. Ai përqendrohet në zhvillimin që plotëson nevojat e brezave të tanishëm pa rrezikuar aftësinë e brezave të ardhshëm për të përmbushur nevojat e tyre. Qytetarët e mjedisit e kuptojnë rëndësinë e qëndrueshmërisë dhe luftojnë për përmbushjen e tij duke marrë parasysh përmasat mjedisore, sociale dhe ekonomike.

Marrëdhënie të shëndetshme me natyrën:

Njerëzit kanë humbur lidhjen e tyre me natyrën. Ata rriten, jetojnë dhe krijojnë në mjedise antropogjene dhe nuk e kuptojnë varësinë e tyre nga natyra. Ata injorojnë efektet e veprimeve të tyre në natyrë dhe mjedis. Qytetarët e mjedisit kanë një marrëdhënie të shëndetshme me natyrën. Ata vlerësojnë, respektojnë dhe mbrojnë natyrën.

Të drejtat dhe detyrat e mjedisit:

Si qytetarë të zakonshëm, organizata, qeveri, subjekte mbikombëtare ne të gjithë kemi të drejta mjedisore dhe detyra mjedisore. Qytetarët e mjedisit i dinë dhe zbatojnë të drejtat dhe detyrat e tyre mjedisore. Ata e nxisin tjetrin, entitetet e shoqërisë, qeveritë dhe entitetet mbikombëtare, të bëjnë të njëjtën gjë.

Shkaqet strukturore:

Problemet mjedisore shpesh kanë shkaqe strukturore që krijojnë dhe përbëjnë burimet e tyre. Shkaqet strukturore shpesh të fshehura nuk janë të dukshme nga një ekzaminim sipërfaqësor. Sistemi ekonomik, zbatimi jo i rregullt i legjislacionit mjedisor, mungesa e strukturave efektive, ndërhyrja dhe korrupsioni mund të jenë shkaqe strukturore për problemet mjedisore. Qytetarët e mjedisit po hetojnë, identifikojnë dhe përpiqen të ndryshojnë shkaqet strukturore të problemeve mjedisore.

Pjesëmarrja qytetare:

Problemet aktuale mjedisore kërkojnë angazhimin aktiv, shoqëror dhe kritik nga të gjithë ne, si dhe pjesëmarrjen tonë qytetare. Qytetarët e mjedisit janë të përfshirë në vendimmarrje. Për më tepër, ata veprojnë në mënyrë individuale dhe kolektive si në sferën private ashtu edhe atë publike. Ata janë gjithashtu aktive në shkallë lokale, kombëtare dhe globale.

Drejtësia brenda gjeneratës:

Drejtësia brenda gjeneratës është drejtësi brenda një brezi. Ne shpesh shohim në botë padrejtësi midis anëtarëve të së njëjtës gjeneratë. Ne shohim pabarazi, diskriminim dhe kufizim të të drejtave. Ne shohim dallime të mëdha në një nivel gjeografik (psh. Veri-Jug). Qytetarët e mjedisit kuptojnë se drejtësia sociale është e rëndësishme dhe prandaj kërkon drejtësi brenda gjeneratës.

Ne kërkojmë drejtësi brenda gjeneratave

Drejtësia brenda gjeneratave ka të bëjë me drejtësinë midis brezave të ndryshëm në lidhje me të drejtat e tyre mjedisore dhe detyrat e tyre mjedisore.

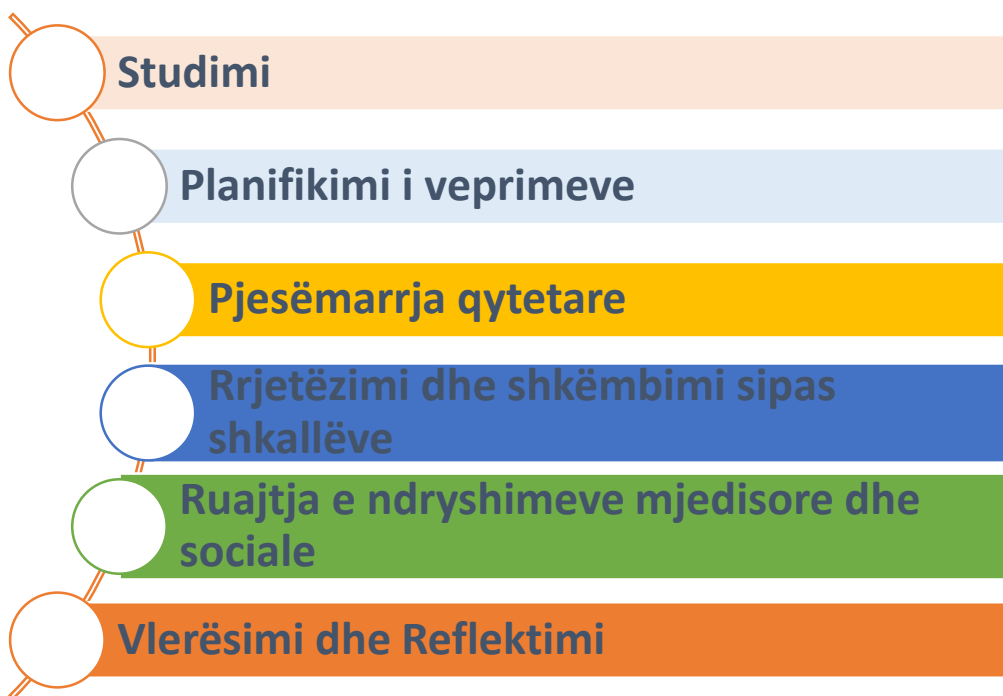
Parimi i qëndrueshmërisë nënkupton respekt për të drejtën e brezave të ardhshëm për të përmbushur nevojat e tyre.

Qytetarët e mjedisit kërkojnë dhe pretendojnë drejtësi brenda gjeneratave

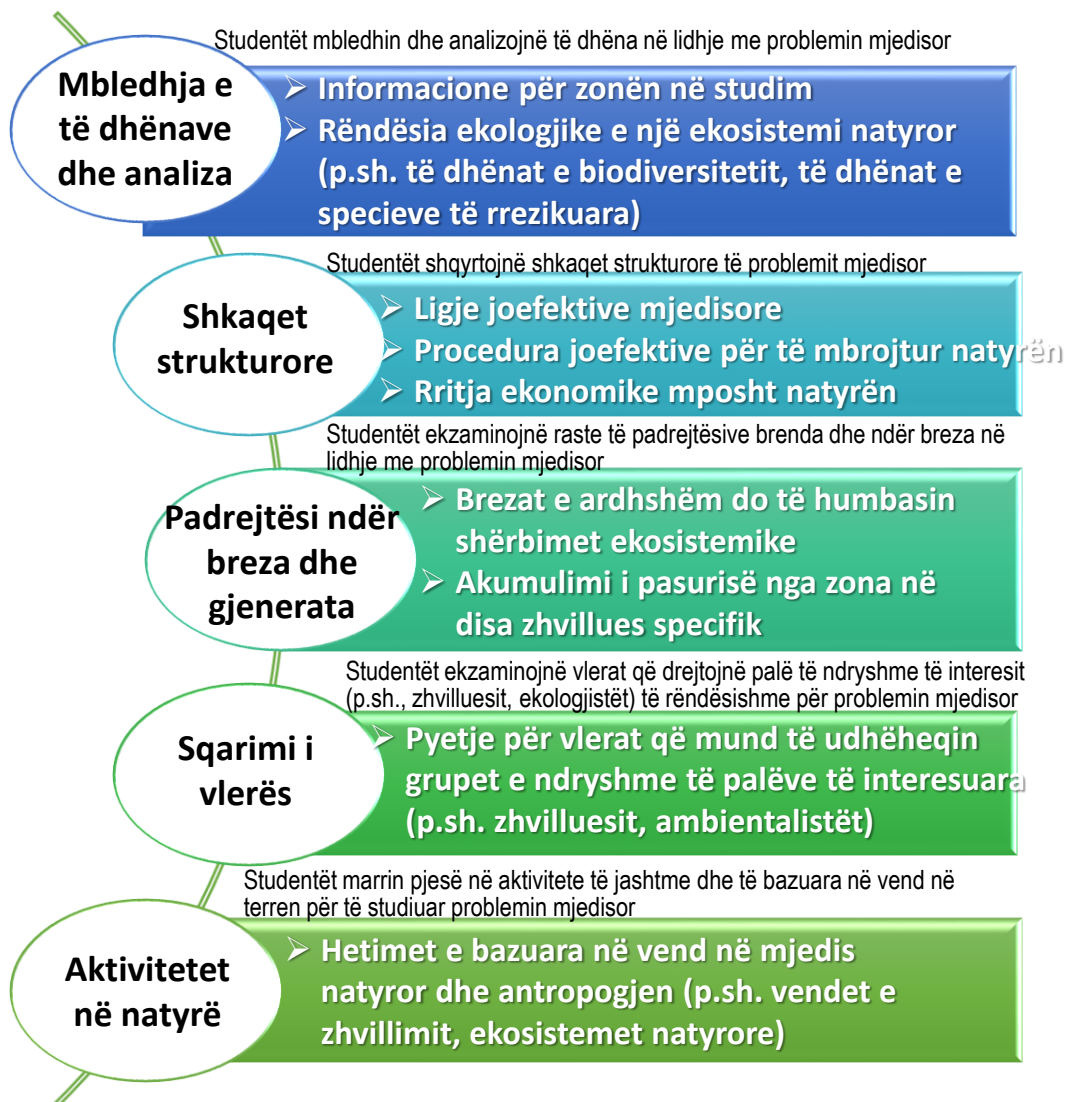
Edukimi mjedisor qytetar (EEC) po promovon Modelin EEC i cili mund të zbatohet në të gjitha nivelet dhe në të gjitha mjediset e arsimit me një diferencim adekuat.

Gjashtë faza janë propozuar në qasjen pedagogjike të EEC-së:

Nuk është e detyrueshme të ndiqni të gjitha fazat dhe hapat, ose të aplikoni në një rend të veçantë linear. Në varësi të problemit mjedisor në studim, nivelit të arsimit (p.sh. fillor ose të mesëm) dhe mjedisit arsimor (psh. zyrtar ose joformal), mund të bëhen diferencimet dhe adaptimet e nevojshme.

Shembuj të studimit

Shembuj të planifikimit të veprimeve

Studentët regjistrojnë interesat e palëve të interesit për problemin mjedisor në studim

Interesat e palëve të interesit

- Zhvilluesit
- Ekologët
- studentët
- fqinjët

Studentët hartojnë polemikat dhe argumentet nga palët e ndryshme të interesit

Hartimi i polemikave

- Hartimi i argumenteve pozitive dhe negative të palëve të interesuara
- Hartimi i ndërlidhjeve midis palëve të interesuara dhe argumenteve të tyre

Studentët shqyrtojnë zgjidhjet e mundshme alternative për problemin mjedisor

Zgjidhje alternative

- Anulimi i projektit
- Kalimi i projektit në një zonë tjetër
- Zbatimi i masave lehtësuese të projektit

Studentët studiojnë rezistencën e mundshme strukturore me ndryshimet e planifikuara

Rezistencë strukturore

- Rezistenca nga sistemi
- Ligje jo elastike
- Interesi dhe ndërhyrje konfliktuale
- Kushtet ekonomike të favorshme për rritje në kurriz të mjedisit

Studentët vlerësojnë rreziqet nga veprimet e planifikuara

Vlerësimi i rrezikut

- Pakënaqësia dhe konfrontimi brenda komunitetit
- Fajin në një nivel personal dhe / ose kolektiv

Shembuj të pjesëmarrjes qytetare

Vendimmarrja

Studentët vendosin dhe zgjedhin një zgjidhje alternative

- Zgjidhni zgjidhjen optimale alternative
- Kontaktoni shkencëtarët dhe organizatat mjedisore
- Kontaktoni politikanët për ndihmë

Praktika e të drejtave dhe detyrave mjedisore

Studentët zbatojnë të drejtat dhe detyrat e tyre mjedisore

- Qasja e publikut në të dhënat mjedisore (konventa e Aarhus)
- Praktikoni të drejtën për pjesëmarrje në publik
- Zbatimi i parimit "ndotësi paguan"

Veprimet në komunitet

Studentët zbatojnë veprime individuale dhe kolektive në një sferë private dhe publike

- Publikoni artikuj në gazetatat lokale
- Merrni pjesë në transmetime radio dhe TV
- Organizoni një lobim të fushatës

Debatet publike

Studentët organizojnë dhe / ose marrin pjesë në debate publike

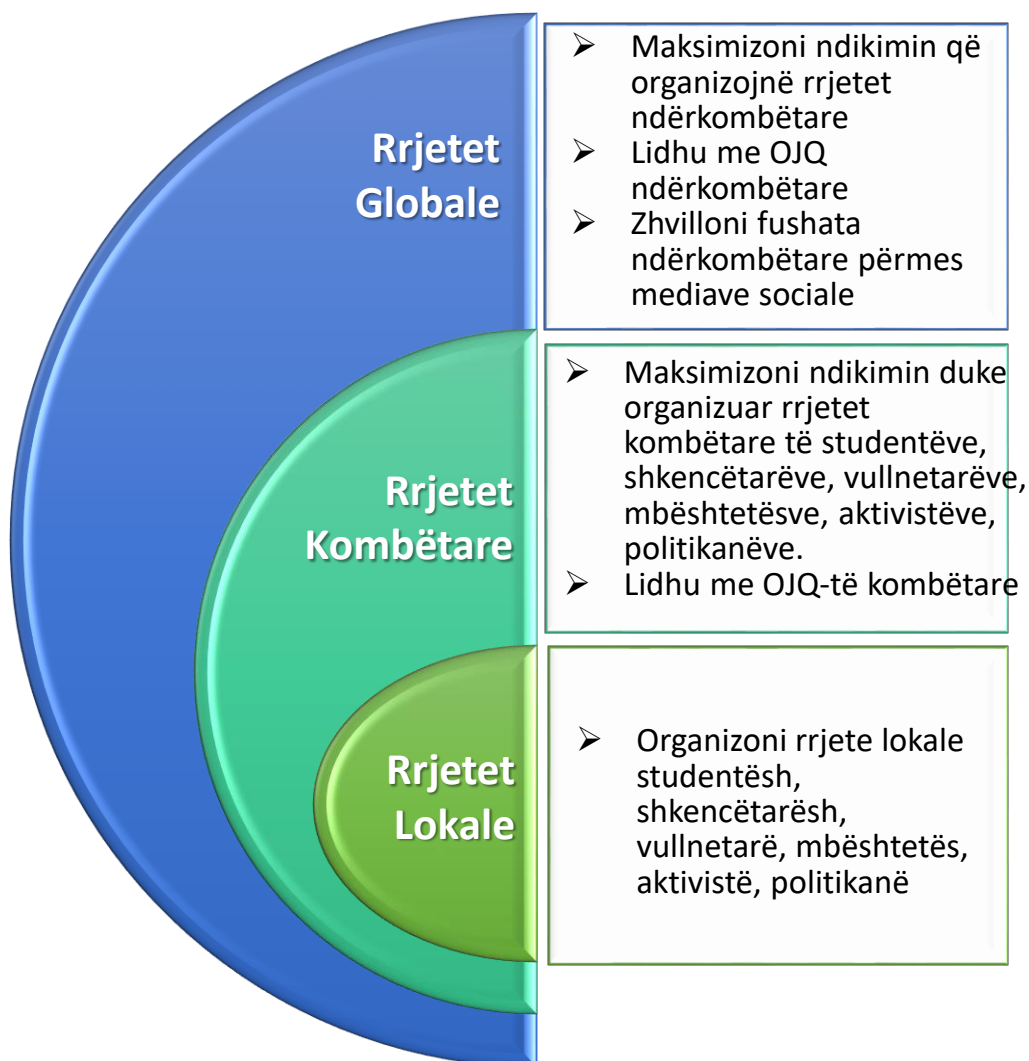
- Organizoni debate në shkollë
- Organizoni debate në komunitet
- Merrni pjesë në debate në TV

Aktivizmi i studentëve

Studentët organizojnë veprime të aktivizmit rinor

- Informoni bashkëmoshatarët, familjet, lagjet dhe publikun e gjerë
- Organizoni dhe merrni pjesë në protesta ose demonstrata

Shembuj të rrjetëzimit dhe shkëmbimit

Shembuj të ruajtjes të ndryshimeve

Mbështetni ndryshimin

Studentët zbatojnë veprime shtesë për të mbështetur ndryshimin

- **Mbajeni çështjen në lajme**
(psh. lajmet në TV, transmetimet në radio)

Miratimi i masave

Studentët miratojnë masa të reja që mund të mbështesin ndryshimin

- **Miratoni masa dhe veprime të reja për të forcuar ndryshimin**
(psh. ftoni aktivistë ndërkombëtarë)

Adresoni shkaqet strukturore

Studentët zbatojnë veprime për të adresuar shkaqet strukturore

- **Integroni veprime shtesë në fusha dhe nivele të tjera**
(psh. letra zyrtare për parlamentin)

Shpërbleni njerëzit

Studentët shpërblejnë njerëzit që morën pjesë dhe ndihmuan

- **Shpërbleni studentët, vullnetarët, mbështetësit**
(psh. jepni çmime, certifikata, medalje)

Informoni publikun

Studentët informojnë publikun për veprimet e tyre të suksesshme

- **Përhapja e veprimeve të tyre të suksesshme**
(psh. ekspozita, postime dhe video në rrjetet sociale)

Shembuj të vlerësimit dhe reflektimit

Studentët kontrollojnë suksesin e veprimeve të aplikuara

- **Kontrolloni suksesin e transmetimeve radio dhe TV**

Studentët matin ndryshimin në disa dimensione

- **Matni ndryshimin e qëndrimeve mjedisore të studentëve që marrin pjesë në aksione**

Studentët vlerësojnë efektivitetin e qasjes

- **Vlerësoni efektivitetin e fazave dhe hapave të ndjekur**

Studentët inspektojnë dimensionet e fshehura të qasjes së ndjekur

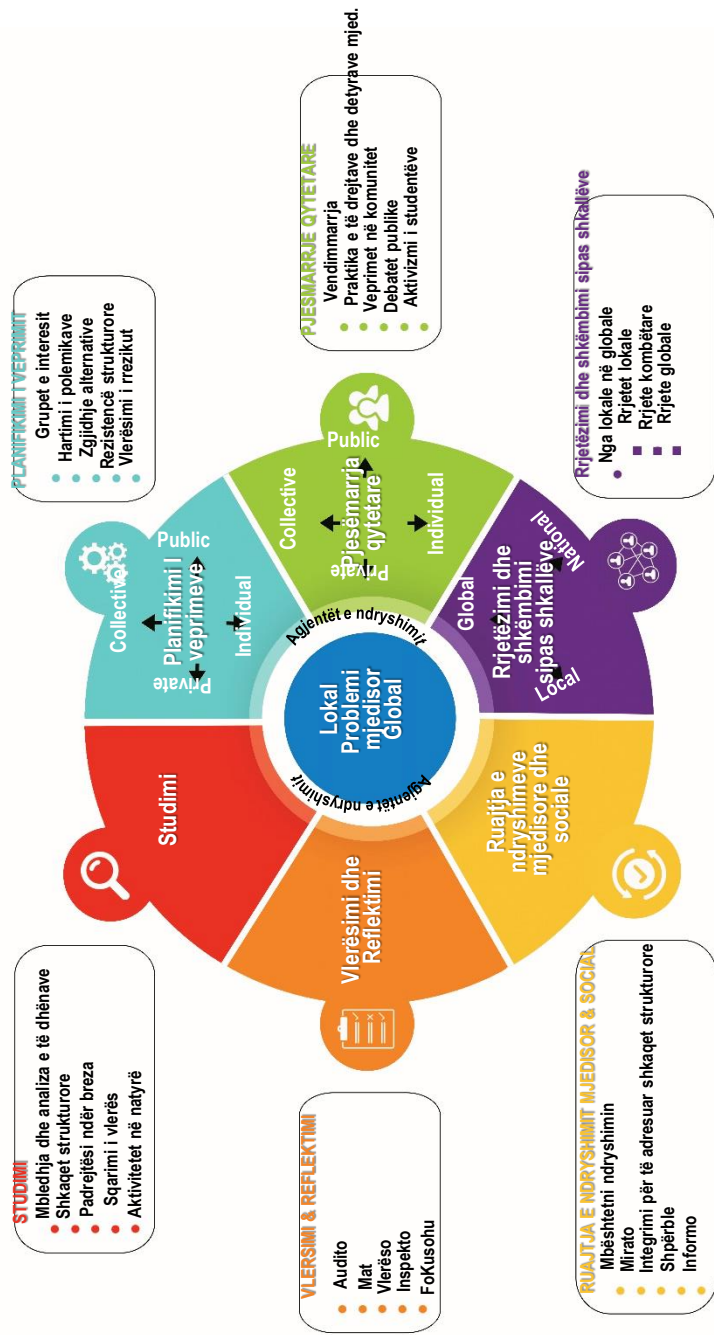
- **Inspektoni nëse ka një dimension të fshehur në problemin mjedisor të studiuar (p.sh. diçka që nuk pritej ose pritej)**

Studentët përqendrohen në anët pozitive dhe negative të qasjes dhe mësimave të marra

- **Përqendrohuni në anët pozitive dhe negative të qasjes (psh. Pozitive ishte motivimi i studentëve të zonës)**

Edukimi për Qasjen Pedagogjike të Qytetarisë Mjedisore

Burimi: Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Paraskeva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

- European Network for Environmental Citizenship – ENEC (2018a). Defining “Environmental Citizenship”. Marrë nga <http://enec-cost.eu/our-approach/enec-environmental-citizenship/>
- European Network for Environmental Citizenship – ENEC (2018b). Defining “Education for Environmental Citizenship”. Marrë nga <http://enec-cost.eu/our-approach/education-for-environmental-citizenship/>
- European Network for Environmental Citizenship – ENEC (2018c). Defining “Environmental Citizen”. Marrë nga <http://enec-cost.eu/environmental-citizen/>
- Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020) Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A.Ch. Hadjichambis, P.Reis, D. Parakseva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

Falenderime

Kjo broshurë është e bazuar në punën e COST Action ENEC - Rrjeti Evropian për Qytetari Mjedisore (CA16229) i mbështetur nga COST (Bashkëpunimi Evropian në Shkencë dhe Teknologji).

ENEC Consortium: Autorët e vendit për këtë broshurë përgjegjëse për përkthimin

Shqipëri : Nevila XHINDI, Enis SOKOLI

Austri: Katharina LAPIN, Florian LEREGGER, Johann ZOESCHER

Bosnje dhe Hercegovinë : Mirjana ZABIC (Serbe), Haris GEKIC (Bosnja)

Bullgari: Dilyana KERANOVA, Boris MANOV

Kroaci: Ivan SULC, Slaven GASPAROVIC, Barbara SLADONJA, Danijela POLJUHA

Qipro: Andreas Ch. HADJICHAMBIS, Demetra PARASKEVA-HADJICHAMBI

Francë : Theodora BALMON, Bruno GARNIER

Greqi: Marianna KALAITZIDAKI, George FARANGITAKIS, Anastasia PASCHALIDOU, Themistoklis SBAROUNIS

Hungari: Boldizsár MEGYESI, Adrienne CSIZMADY, Imre KOVÁCH, Zoltán FERENCZ

Islandë : David C. FINGER

Itali: Daniela CONTI, Luca BAGLIVO, Claudia SARTORETTI

Izrael (Hebreë): Keren MINZ, Zvi EINHSTEIN, Daphne GOLDMAN, Ariel SARID

Lituani: Audronė TELEŠIENĖ, Aistė BALŽEKIENĖ, Audra BALUNDĖ

Mal i Zi: Irena PETRUSIC (Bilafer), Sanja PERUNICIC, Jovana JOVANOVIC

Serbi: Mirjana LENHARDT, Vesela RADOVIC, Vladan DJOKIC, Zorana DJORDJEVIC, Mirjana CUJIC

Slovaki: Vladislav KAPUTA, Hubert PALUŠ, Hana MAŤOVÁ, Mikuláš ŠUPÍN

Sloveni: Željko OSET, Maša KOVIČ DINE

Spanjë : María Gema PARRA ANGUITA, Alexandra DELGADO JIMÉNEZ, Marta ROMERO ARIZA

Turqi: Hasan Volkan ORAL, Aliye Suna ERSER YAY, Erkan CERMIK

Botuesi:

European Network for Environmental Citizenship – ENEC Cost Action (CA16229)

Kjo broshurë është referuar si më poshtë:

Hadjichambis, A. Ch., Paraskeva-Hadjichambi D., Reis, P., Knippels, M.C., Christodoulou A., Xhindi, N., Sokoli, E., Lapin, K., Leregger, F., Zoescher, J., Zabic, M., Gekic, H., Keranova, D., Manov, B., Sulc, I., Gasparovic, S., Sladonja, B., Poljuha, D., Balmon, T., Garnier, B., Kalaitzidaki, M., Farangitakis, G., Paschalidou, A. Sbarounis, T., Megyesi, B., Csizmady, A., Kovách, I., Ferencz, Z., Finger, D.C., Conti, D., Baglivo, L., Sartoretti, C., Minz, K., ëinstein, Z., Goldman, D., Sarid, A., Telešienė, A., Balžekienė, A., Balundė, A., Petrusic (Bilafer), I., Perunicic, S., Jovanovic, J., Lenhardt, M., Radovic, V., Djokic, V., Djordjevic, Z., Cujic, M., Kaputa, V., Paluš, H., Maťová, H., Šupín, M., Oset, Z., Kovič Dine, M., Parra Anguita, M.G., Delgado Jiménez, A., Romero Ariza, M., Oral, H.V., Erses Yay, A.S., Cermik, E. (2019). *Education for Environmental Citizenship In Focus (in English)*. Lemesos, Cyprus: European Netëork for Environmental Citizenship – ENEC Cost Action.

Referencë e propozuar për këtë broshurë:

Konsorciumi ENEC (2019). Edukimi mjedisor qytetar në fokus(në anglisht). Lemesos, Qipro: Rrjeti Evropian për Qytetarinë e Mjedisit -ENEC Cost Action.

Kjo broshurë bazohet në kapitullin e librit:

Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Parakseva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Sëitserland: Springer.

Komiteti drejtues i ENEC

- Dr Andreas HADJICHAMBIS (CY), Cyprus Center for Environmental Research and Education, CYCERE, MOEC, Cyprus (Kryetari i veprimit)
- Prof Pedro REIS (PT), University of Lisbon, Portugal (Zv.kryetari i veprimit)
- Drejtuesit e grupit punues:
- Dr Marta ROMERO ARIZA (ES), University of Jaen, Spain (Primary Formal)
- Dr Jelle BOEVE-DE PAUË (BE), University of Antwerp, Belgium (Primary Non Formal)
- Dr Niklas GERICKE (SE), Karlstad University, Söeden (Secondary Formal)
- Dr Demetra HADJICHAMBI (CY), Cyprus Center for Environmental Research and Education, CYCERE, MOEC, Cyprus (Secondary Non Formal)

-Anëtarët e tjerë:

- Dr Andri CHRISTODOULOU (UK), University of Southampton, UK (Hetuesi i Karrierës së Hershme dhe Koordinator i Barazisë Gjinore - Koordinator i STSM)
- Dr Marie-Christine KNIPPELS (NL), Universiteit Utrecht, Netherlands (Koordinator e Bordit të Diseminimit - Menaxhere e Komunikimit)

Nën Drejtorët e Grupeve të Punës:

- Grupi i Punës 1 Nënkryetari : Dr Audrone TELESINE, Kaunas University of Technology, Lithuania
- Grupi i Punës 2 Nënkryetari : Dr. Rares HALBAC-COTOARA-ZAMFIR, Universitatea Politehnica Timisoara, Romania
- Grupi i Punës 3 Nënkryetari : Dr Lihong HUANG, Oslo Metropolitan University, Youth Research Unit of NOVA, Oslo, Norëay
- Grupi i Punës 4 Nënkryetari : Prof Daphne GOLDMAN, Beit Berl Academic College, Israel

ISBN: 978-9963-9275-7-9

Rrjeti Evropian për Qytetari Mjedisore (ENEC) - i financuar si një veprim i COST (CA16229-Horizon 2020) - mbledh më shumë se 120 ekspertë nga 38 vende me qëllim për të përmirësuar mirëkuptimin, praktikën dhe vlerësimin e Qytetarisë Mjedisore në Evropë dhe vendet pjesëmarrëse.

Qytetaria mjedisore ka qenë një koncept me ndikim në shumë fusha të ndryshme si ekonomia, politika, filozofia, menaxhimi organizativ dhe korporata dhe marketingu dhe mund të shfrytëzohet dhe themelohet më tej edhe në fushën e arsimit.

Kriza mjedisore bashkëkohore me ndryshimin e klimës, humbjen e biodiversitetit, ndotjen e ajrit dhe të gjitha problemet e tjera mjedisore lokale dhe globale kërkojnë një arsim të aftë për të fuqizuar qytetarët e mjedisit. Arsimi luan një rol kryesor në formimin e qytetarëve të ardhshëm të mjedisit.

Qasja pedagogjike Edukimi Mjedisor Qytetar është një propozim që tregon në këtë drejtim. Qasja rekomandon elemente specifike si faza dhe hapa, por nuk është e detyrueshme të ndiqni të gjitha, ose t'i zbatoni ato në një rend të veçantë linear. Në varësi të problemit mjedisor në studim, nivelit të arsimit (p.sh. fillor ose të mesëm) dhe mjedisit arsimor (psh. Zyrtar ose joformal), mund të bëhen diferencimet dhe ndryshimet e nevojshme.

Shpresojmë që komuniteti arsimor do ta konsiderojë të dobishëm.